

KLASIKI O STARANJU IN SOŽITJU GENERACIJ

Ksenija Ramovš in Veronika Mravljak Andoljšek

Dickensova Božična pesem v prozi za vse čase, za mlade in stare ljudi

POVZETEK

Članek o Dickensovi Božični pesmi v prozi je ena od razprav o klasičnih spoznanjih, ki so pomembna za kakovostno staranje in sožitje med generacijami. Na kratko prikaže avtorja te nesmrtno literarne umetnine in njeno socialno ozadje, to je človeško brezčutnost ostarelega bogataša Stispuha v času zgodnjekapitalističnega izkoriščanja otrok in delavcev sploh. Analiza vseh treh božičnih duhov, s katerimi se na božični večer sreča Stispuh, uvede negativnega literarnega junaka in bralca v pozabljene dobre izkušnje iz lastne preteklosti, v doživetje realne sedanosti in v grozečo vizijo bodočih posledic njegove nesmiselne usmeritve ob iztekajočem se življenju. Njegova temeljita osebna preobrazba v čutečega in socialno prebujenega starca je avtorjev zelo uspešen način večanja socialne pravičnosti v tedanjih razmerah. Za sodobno gerontologijo je zgodba poziv k raziskovanju možnosti za starostno preobrazbo iz navidezne vitalnosti v enostavno, sproščeno in vedro starost ter za oblikovanje sodobnih metod, ki bi sedanji številni baby boom generaciji pomagale pri tem. Dickensova zgodba je tudi danes dobro ogledalo vesti. Na koncu članka je analiza možnosti za bibliopedagoško uporabo Božične pesmi v prozi v skupinah za kakovostno staranje.

Ključne besede: Dickens, Božična pesem v prozi, starost, preobrazba, socialna pravičnost, socialno učenje

AVTORICI:

Ksenija Ramovš je magistrica sociologije in diplomirana socialna delavka. Kot direktorica vodi Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje. Pri gerontologiji in medgeneracijskem sožitju se posveča predvsem razvoju in uvajanju modela za usposabljanje družinskih oskrbovalcev ter mreži preventivnih krajevnih programov za zdravo, aktivno in dostojanstveno staranje. Med njenimi raziskovalnimi rezultati izstopa odkritje navidezno vitalnih starih ljudi, ki je pomembno za usposabljanje medgeneracijskih prostovoljcev in oskrbovalcev starih ljudi.

Veronika Mravljak Andoljšek je profesorica slovenščine in sociologije. Na Inštitutu Antona Trstenjaka deluje na področju preprečevanja nasilja nad starejšimi (je ena od izvajalk programa Staranje brez nasilja) in aktivno sodeluje pri drugih socialno-kulturnih programih.

ABSTRACT

Dickens's Christmas carol in prose for all times, for young and for old people

Article about Dickens's Christmas Carol in prose is one of the disquisitions on classical discoveries that are important for quality aging and good intergenerational relations. It briefly presents the author of this immortal literary work and the social context of this book – human insensitivity of the old man, rich Scrooge, during early capitalism that is known for exploitation of children and workers in general. Dickens found a very effective way for increasing social justice through Scrooge's thorough transformation into a caring and socially awakened old man. For contemporary gerontology this story is a call to explore possibilities for transformation in old age from seemingly vital persons to an easy, relaxed and serene old people. It is also a call for the creation of modern methods that would be very helpful for baby boomers to successfully perform this transformation. Dickens's story is still a very good mirror of our conscience. At the end of the article there is an analysis of the possibility for using the Christmas Carol in prose in groups for quality aging.

Key words: Dickens, Christmas Carol in Prose, oldness, transformation, social justice, social learning

AUTHORS:

Ksenija Ramovš has a master's degree in sociology and a bachelor's degree in social work. As a director she manages Anton Trstenjak Institute of Gerontology and Intergenerational Relations. In the area of gerontology and intergenerational relations she devotes herself mostly to the development of family carers' training model and its implementation, and to local preventive programmes' network for healthy, active and dignified ageing. Among her research results there is an outstanding discovery of seemingly vital old people, which is important for the training of intergenerational volunteers and for the caregivers of the elderly.

Veronika Mravljak Andoljšek is a teacher of slovene language and sociology. Her work is focused in the field of preventing violence against the elderly (she is one of the performers of the program Aging without violence). She also actively cooperates in other socio-cultural programmes.

BESEDA O VELIKEM PISATELJU

Charles John Huffam Dickens (7. februar 1812–9. junij 1870) je bil angleški pisatelj in socialni kritik. V svojih zgodbah je ustvaril nekaj svetovno znanih likov in velja za največjega romanopisca viktorijanske dobe. Dela so uživala izjemno popularnost že v času njegovega življenja. Dickensovi romani in kratke zgodbe so priljubljeni do današnjih časov.

Rodil se je v Portsmouthu. Ker je bil njegov oče zaradi dolgov zaprt v zaporu, je pri 12 letih prekinil šolanje in se zaposlil v tovarni. Kljub pomanjkljivi formalni izobrazbi

je bil 20 let urednik tedenske revije. Napisal je petnajst romanov, pet novel ter na stotine kratkih zgodb in člankov. Bil je predavatelj, znana so njegova pisma prijateljem in javnosti ter močno se je zavzemal za otrokove pravice, za pravico do izobraževanja in za socialne reforme (<http://www.biography.com/>).

NEKAJ BESED O OZADJU DICKENSOVE NOVELE

Dickens je živel v obdobju vladavine kraljice Viktorije in princa Alberta. Mlad mož kraljice Viktorije je iz svoje rodne dežele na angleški dvor prinesel nove običaje praznovanja božiča, ki so se v nekaj letih razširili po celotnem kraljestvu. Tako je božično drevo nadomestilo *vule log* – božji les, ki je simboliziral toploto v mrzlih zimskih dneh. Božji les in omela sta zimzeleni rastlini, kar simbolizira priprošnja za novo rast in plodnost. Ti rastlini sta imeli pomembno vlogo pri praznovanju zimskega solsticija še v predkrščanskem obdobju, z nekoliko spremenjeno simboliko pa sta bili vpeti tudi v praznovanje krščanskega božiča. Veselemu družinskemu praznovanju ob toplem kamenu, dobri hrani in nevsiljivem okrasju so se po letu 1841 pridružili novi običaji. Po domovih postavljajo božična drevesca, okrašena z barvnim papirjem, s svečami in s piškoti ter obkrožena z lepo zaviti darili. Tej bleščeci pozunanjenosti božiča, ki jo kapitalizem s potrošništvom veselo krmi do današnjih dni, se je v tistem času uprl Dickens na način, da je v zgodbi Božična pesem v prozi (A Christmas Carol v originalu) jasno pokazal na vrednote krščanskega božiča. Lepi odnosi med ljudmi, predvsem v družinah, in solidarnost s tistimi, ki živijo v pomanjkanju, sta osnovni vrednote, h katerima božični duhovi vodijo starega in lakomnega Stispuha.

Leta 1843, ko je v samozaložbi izdal Božična pesem v prozi, je bil Dickens tudi sam mlad očka z veliko ljubeznijo do družine. Božič je imel pomembno mesto v njegovem življenju; v več dni trajajočem praznovanju je bil čas za igro z otroki, za smeh, za domače lutkovne predstave in za skupne sprehode. Med navdih za Dickensovo močno, prepričljivo in trajno zgodbo so gotovo tudi njegove lastne izkušnje iz otroštva, ko se je srečeval s trpljenjem revnih. Nanj so vplivali tudi eseji Washingtona Irvinga in angleška božična tradicija (<https://www.bl.uk/romantics-and-victorians>).

Kljub temu da se je že pred Dickensom in po njem veliko različnih avtorjev lotevalo motiva božičnega praznovanja, je Dickens na barvit in človeški način znal najširšemu prebivalstvu prikazati osnovne vrednote božiča in krščanstva. Ob hudi revščini in socialni nepravilnosti tistega časa je Dickens verjel, da najboljši način, s katerim bo dosegel množice, niso polemične razprave in eseji, temveč globoka, čuteča božična zgodba.

Iskrice za pisanje Božične pesmi v prozi je po mnenju poznavalcev prižgal obisk industrijskega mesta Manchester, kjer se je srečal z bedo množic, predvsem otrok, v krutem izkoriščevalskem kapitalizmu in z njihovim hrepenenjem po odrešitvi. Dickens je napisal Božična pesem v prozi v šestih tednih, izšla je slab teden pred božičem in doživela velik uspeh.

Napisali smo nekaj besed o kulturno-zgodovinskem in socialnem ozadju Božične pesmi v prozi, v nadaljevanju predstavljamo vsebino knjige, nato pa razmišljanje o pomenu tega dela za naš čas.

TRIJE DUHOVI V BOŽIČNI PESMI V PROZI

Glavna literarna oseba je Ebenezer Stispuh. Že njegov priimek nakazuje na njegovi poglavitni značilnosti, ki sta stiskaštvo in skopušstvo. Stispuh je zagrenjen, samotni, pust, oster, osoren, »mož trdih pesti in garač, stiskaški, izžemalski, grabežljiv, oderuški, skopuški, pohlepen star grešnik! Trd in oster kakor kremen, iz njega še nobeno jeklo ni ukresalo iskre plemenitosti, molčeč in vase zaprt, sam zase kot ostriga« (Dickens, 1992, str. 8). Njegov značaj se je odražal tudi v zunanji podobi, kajti hlad »je zledenil stare poteze, mu posmodil prikoničeni nos, mu zgrbančil lica, olesenil hojo; zaradi njega so mu oči zardele in ustnice posinjale; rezko ga je bilo čutiti iz raskavega glasu« (str. 8). V njegovem srcu je bil mrz in hlad je vel iz njegovih besed in dejanj. Najbolje se je počutil, ko je bil sam, in res se mu ni nihče približal, nihče ga ni ogovoril, niti berači ga niso prosili vbogajme.

Zgodba se prične na sveti večer, ko je Stispuh sedel v svoji pisarni in računal. Bilo je strupeno hladno, megleno in neprijetno vreme. Njegov pisar je v mrazu prepisoval pisma, kajti Stispuh mu ni dovolil, da bi bolj naložil na ogenj, ki je bil videti kot ogorek. V strahu za službo se Stispuhu ni upal zoperstaviti ali mu ugovarjati, temveč je molče, pridno opravljal svoje delovne naloge. To temačno vzdušje je prekinil radostni glas Stispuhovega nečaka, ki mu je žarečih oči prišel voščiti vesele božične praznike. Stispuh mu je čemerno oporekal, kako je lahko vesel, ko pa je reven, in mu dejal, da je božič čas, ko človek ugotovi, da je zgolj eno leto starejši in nič bogatejši. Nečak mu je dejal, da mu sicer božič ni nikoli prinesel ne zlata ne srebra, vendar ga ima »za ljubezniv, odpuščajoč, dobrodelen, prijeten čas« (str. 12), »ko je čutiti, kakor da je vse živo pripravljeno sproščeno odpirati zaprta srca in misliti na ljudi pod seboj, kakor da so jim sopotniki h grobu, ne pa bitja druge rase, namenjena drugam« (str. 12). Nečak se je želel na čast božiču spraviti s stricem, zato ga je povabil na kosilo, vendar ga je stric neprijazno zavrnil. Nečak je iz pisarne kljub temu odšel v radostnem božičnem duhu in brez žal besede. Stispuh je tega dne doživel še en neprijetni obisk. Prijazna gospoda sta ga prosila za dobrodelne prispevke za reveže in uboge, vendar ju je odgnal s svojimi krutimi besedami. Zvečer je pisarju nejevoljno odobril, da na božič lahko ostane doma.

Stispuh je živel v temačnem stanovanju v stari, pusti hiši. Ko je tega večera prišel domov, je namesto trkala zagledal obraz svojega pred sedmimi leti umrlega družabnika Jakoba Laporja, ki je bil prav tak skopuh in stiskač. Laporjeve široko odprte oči so bile negibne in bil je mrtvaško bled, celoten obraz je izžareval grozo. Kakor hitro se je Laporjev obraz pojavil, tako hitro je izginil. Stispuha je ob tem obšel neprijeten občutek, vendar je nadaljeval svojo pot po stopnišču. Prikazni s tem še zdaleč ni bilo konca, temveč se je vse šele začelo zapletati. Stispuhu se je namreč zazdelo, da je zagledal mrliški voz, kako v temi pelje pred njim navzgor. Zopet je zagledal Laporjev obraz, ki se mu je »vračal kakor nekdanja prerokova palica in požiral vse drugo« (str. 26). V Stispuhu je pričela rasti napetost, ko je sam od sebe zazvonil zvonec, za zvonjenjem se je oglasilo rožljanje, nato pa še silovit trušč. V sobo je vstopil Lapor z verigo, narejeno iz blagajn, ključev, knjigovodskih knjig, listin in mošenj, okoli pasu. Stispuh je bil po eni strani neverni Tomaž in je dvomil, da res vidi Laporja, po drugi strani pa je bil vznemirjen in prestrašen. Lapor mu je razložil, da ima vsak nalogo, da njegov duh hodi med ljudmi in

da prehodi veliko sveta, če tega ne dela, dokler je živ, mora to opraviti po smrti. Takšni duhovi so obsojeni na romanje po svetu in morajo biti priča stvarim, ki bi se jih za časa življenja lahko udeleževali in jih spreminjali v srečo. Verigo, ki jo je nosil, si je z besedami in dejanji sam skoval v življenju. Stispuhova veriga je bila že pred sedmimi svetimi večeri tako težka in dolga, kakor je bila Laporjeva. Lapor mu je potožil: »Nimam miru, nimam obstanka, ne morem se nikjer ustaviti ... Moja duša v življenju ni nikoli odšla onkraj ozkih mej menjalnice v najinem brlogu; in naporna potovanja so še pred menoj!« (str. 33) Laporja kar naprej grize slaba vest in obžaluje, da ni vedel, »da se mora vsaki krščanski duši, ki prijazno dela v svojem tesnem območju, pa naj bo kakršno si že bodi, zdeti umrljivo življenje prekratko v primerjavi s širnimi možnostmi uporabe« (str. 34). Ni vedel niti tega, »da ne more nobeno še tako silno kesanje popraviti zamujenih priložnosti v življenju« (str. 34). Pojasnil mu je: »Misel na ljudi je bila moja naloga. Splošna blaginja je bila moja naloga; dobrodelnost, usmiljenost, potrpljenje in dobrohotnost, vse to so bile moje naloge.« (str. 34) Lapor mu je na koncu zaupal, da ga je prišel posvariti, da ima samo še eno upanje in možnost, da se izogne njegovi usodi. Napovedal mu je, da se bodo pri njem oglasili trije duhovi.

Stispuh se je zbudil, ko je ura v cerkvenem zvoniku udarila dvanajst. Čakal je, da je ura odbila ena, in takrat je prišel **duh nekdanjega božiča**, ki mu je ponudil priložnost za poboljšanje in za to, da doseže blagor. Popeljal ga je v njegov rojstni kraj, v svete večere, ki jih je preživljal kot otrok in mladostnik. Stispuh je bil do solz ganjen, ko je prepoznal domači kraj. Zavedel se je vonjav, ki so bile povezane s tisoč mislimi, upanji in skrbmi. Duh ga je vodil k šoli, k samotnemu otroku, ki so ga prijatelji zanemarili. To je bil Stispuhov ubogi pozabljeni jaz. V Stispuhu so se začela prebujati pozabljena čustva. Obžaloval je, da sinoči ni obdaroval fantka, ki je pel Sveto noč. Z duhom sta si ogledala še en sveti večer, ki ga je zopet preživljal čisto sam, medtem ko so drugi fantje odšli domov. Bil je obupan, vendar je ponj prišla majhna deklica, njegova sestra Fan, da sta skupaj odšla domov. Duh ga je nato popeljal v božični čas, ko je bil Stispuh vajenec v eni od trgovin. Trgovca je bil dober človek in je za sveti večer pripravil rajanje, na katerega so prišli njegova družina, godec, zaposleni in drugi. Plesali so, igrali srečelov, dobro jedli in pili. Stispuh je ob spominu na ta večer užival, s srcem je sodeloval pri dogajanju in čutil čudno razburjenost. Hkrati je občutil hvaležnost, ki ga je prevevala v tistih časih, in spoznal je, kako malo je treba, da so ljudje veseli. Duhu je o trgovcu dejal: »Recimo, da je bila njegova moč v besedi ali pogledu, v tako drobnih in nepomembnih rečeh, da jih je nemogoče seštevati in prištevati, pa kaj potlej? Sreča, ki jo je naklanjal, je bila ne glede na to ravno tako velika, kakor če bi ga bila stala celo premoženje.« (str. 63) Duh ga je popeljal tudi v čas, ko je bil starejši. Na obrazu se mu še nista zarisali ostrost in togost, vendar so se že nakazovale poteze skrbi in skopušstva. »V njegovih očeh je bilo čutiti pohlepne, pogoltni, nemirne poglede, ki so razodevali, kako strast poganja korenine in kam bo pozneje legla senca rastočega drevesa.« (str. 63) Stispuh se je tokrat pogovarjal s čedno mlado žensko v črnini. Bila sta par, vendar se je ženska odločila, da ga iz ljubezni do tistega, kar je nekoč bil, zapusti, saj se je spremenil, vsa njegova plemenita prizadevanja je namreč zamenjala strast do denarja. Njeno mesto je zasedel zlati malik. V naslednjem prizoru je zagledal svojo nekdanjo izvoljenko, razigrano in radostno v pričakovanju božiča, obdano z možem

in otroki. Mož ji je povedal, da Stispuh čisto sam sedi v pisarni. Stispuha je ta spomin tako zbolel in vznemiril, da je zahteval, da ga duh odpelje stran.

Naslednji ga je obiskal **duh sedanjega božiča**. Popeljal ga je na ulice, med ljudi židane volje, mimo trgovin ... Duh ga je povedel v skromen dom njegovega pisarja. Bob Krača je z družino praznoval božič. Stispuh je opazoval prisrčno povezanost družinskih članov, njihove ljubeče odnose, usklajenost, pripravljenost pomagati in spoštljivost. Vzdušje v hiši je bilo veselo in živahno. »Nastal je tak direndaj, da bi utegnil kdo pomisliti, da je gos najredkejša pernata prikazen med pticami, v primerjavi s katero je črn labod nekaj vsakdanjega, in v resnici je bilo v tej hiši precej tako.« (str. 87) Čeprav so bili revni, so bili »srečni, hvaležni, vseh drug drugemu in zadovoljni s časom« (str. 94). Le nekaj je na trenutke skalilo dobro vzdušje, mlajši sin Tim je bil namreč hudo bolan, pohabljen. Ko mu je duh povedal, da bo Tim umrl, če prihodnost ne bo spremenila teh senc, sta Stispuha obšli skesanost in bridkost. Ko je Bob na sveti večer omenil Stispuha, je legla temna senca na družino, on je bil njihova mora. Stispuh in duh sta se nato odpravila k nečaku in drugim sorodnikom. Nečak je bil dobrodušen in vesel človek in njegov prešerni smeh je bil nalezljiv. Ko je pripovedoval kakšno prigodo in se ob tem gromko smejal, mu je pritegnila vsa družba. Imenitno so se zabavali ob petju, muziciranju in igranju raznih iger. Nečak je vmes omenil, da se mu Stispuh smili, saj mu bogastvo nič ne koristi, z njim ne napravi nič dobrega, niti sebi ne poveča udobja in najbolj trpi prav sam.

Zadnji je prišel **duh prihodnjega božiča**. Stispuh je spoznal, da bo umrl, da nihče ne bo žaloval za njim in da nihče zanj ne bo imel dobre besede. Na zanemarjenem grobu bo pisalo njegovo ime. Umrl bo tudi fantek Tim. Stispuha so ob teh prizorih obšli veliko obžalovanje, strah, grenkoba in groza, zato je prosil duha, da z drugačnim življenjem spremeni sence, ki mu jih je pokazal. Obljubil mu je, da bo v svojem srcu častil božič.

Ko je zadnji duh odšel, se je Stispuh znova znašel v svoji spalnici. Bilo je jutro, čas za nove začetke in priložnosti. Stispuh je bil po tem, kar je doživel, razburjen, nasmejan in jokav, poln dobrih namenov. Rekel si je: »Lahek sem kakor peresce, srečen kakor angel, razposajen kakor šolar; potoglav kakor pijanec. Vesele božične praznike vsem od kraja! Srečno novo leto vsemu svetu.« (str. 141)

Najprej je Stispuh družini Krača poslal velikega purana, nato je dal velik znesek v dobrodelne namene in kasneje je šel k nečaku na božično kosilo. Naslednje jutro je pisarju povišal plačo. Stispuh je v vseh pogledih postal boljši človek, vestno je spolnjeval dano besedo in naredil še mnogo več. Malemu Timu je postal drugi oče. »Postal je tako dober prijatelj, tako imeniten gospodar in tako izvrsten človek, kakor ga zlepa ne pozna nobeno dobro staro mesto, trg ali prestolnica na dobrem starem svetu.« (str. 151)

DICKENSOV KLIC K SOCIALNI PRAVIČNOSTI

V letih pred nastankom Božične pesmi v prozi je v Angliji in drugod potekala hitra industrializacija z množičnim izkoriščanjem poceni delovne sile na eni strani in z veliko brezposelnostjo na drugi strani. Ljudje so bili zaradi slabega zaslužka primorani zapuščati tradicionalne poklice ter se udinjati pri bogatih lastnikih premogovnikov in pri drugih industrialcih za zaslužek, ki ni bil dovolj za preživetje družine, zato so za delo v

nečloveških razmerah morali že zelo zgodaj poprijeti tudi otroci. To izkušnjo je Dickens zelo dobro poznal, saj se je tudi sam pri dvanajstih letih zaposlil v rudniku (<https://www.bl.uk/romantics-and-victorians>). Ozračje je bilo v tedanjem času zelo napeto: na Irskem je vladala huda lakota, angleško ljudstvo pa sta pestili velika revščina in neizobraženost. Turobnost tistega časa, ne samo zaradi dejanske onesnaženosti zraka, temveč tudi zaradi socialnega vzdušja, je Dickens s kančkom hudomušnosti naslikal v podobi Londona na sveti večer. »Mestna ura je ravno odbila tri, vendar je bilo že čisto temno: ves dan ni bilo nobene svetlobe in po sosednjih pisarnah so v oknih migotale sveče kakor rdečkaste pege v rjavkastem, otipljivem zraku. Megla je mezela skozi vse špranje in luknjo v ključavnici in je bila v uličici, čeprav je bila med najožjimi, tako gosta, da so bile hiše na drugi strani kakor prikazni. Če si pa videl, kako se umazani oblak spušča in vse temni, si pomislil, da je kje tik zraven doma Narava in da pri njih na debelo kuhajo.« (str. 10)

Glavni junak, Ebenezer Scrooge v originalu, v slovenskem prevodu pa lepo prevedeno v Stispuha, je oderuški kapitalist, po svoji miselnosti utilitarist. Egoistična brezdušnost do drugih, predvsem revnih, se je v tistem času najbolj prepoznavno razvijala prav v Manchestru – takrat enim od najbolj industrijsko razvitih mest v Evropi. »Ali ni več nobenih prisilnih delavnic?« je Stispuh vprašal, ko sta ga gospoda prosila za dobrodelne prispevke za reveže. Potem je nadaljeval: »Če ne marajo tja in rajši umrejo, potem naj tako storijo in zmanjšajo presežek prebivalstva.« Takrat znani filozof Thomas Malthus je predvideval katastrofo za Anglijo, če bi se število prebivalcev še naprej povečevalo, napovedoval je lakoto, vojne ali bolezni zaradi prenaseljenosti. Leta 1841 je Anglija imela približno 29 milijonov prebivalcev in obstajali so resni dvomi, ali je britansko kmetijstvo sposobno, da nahrani toliko ljudi. Posledično so leta 1846 razveljavili zakon Corn, kar je omogočilo uvoz žit iz Novega sveta.

Takratni duh dobe, upodobljen v nečloveški podobi Stispuha, je zagovarjal stališče, da so trde glave in trda srca dober posel, medtem ko mehke glave in mehka srca peljejo v stečaj – Dickens se s takšnimi stališči ni strinjal (<https://www.bl.uk/romantics>). S svojimi deli, predvsem z Božično pesmijo v prozi, je klical k socialni pravičnosti.

In če pogledamo današnji čas, lahko rečemo, da je v marsičem podoben. Med revnimi in bogatimi so vedno večje razlike. Duh brezbriznosti in egocentričnosti straši med ljudmi bolj kot kadarkoli v zgodovini. Politično-ekonomska negotovost je tudi v današnjem času zelo v zraku. Kljub naštetemu pa je veliko stvari tudi drugačnih in boljših kot v Dickensovih časih. Od takrat do danes so se razvili socialni sistemi, materialne revščine je neprimerno manj kot nekoč, bolj smo zdravi in živimo dlje. Naštete so pomembne pridobitve, ki jih ne smemo zapraviti za nobeno ceno. Kot je v težkih razmerah tedanjega časa Dickensova Božična pesem v prozi ljudem mehčala srca, nas njena vsebina tudi danes nagovarja k vekotrajnim vrednotam – k empatiji in solidarnosti.

ZDRAVO OTROŠTVO IN TOPLI DRUŽINSKI ODNOSI

Dickens je bil prepričan, da se v odnosu družbe do otrok kaže njena dejanska socialna in moralna vrednota (Forbes, 2008). V tedanjem času je bila rodnost zelo velika, prebivalstvo je bilo mlado, revščina med otroki pa večplastna. Otroci so od svojih najnežnejših

let trdo delali v rudnikih in tovarnah. Mnogo otrok je bilo zaradi banalno majhnih kraj živil poslanih v zapore in na prisilno delo. Nezakonske, običajno mladoletne matere in obubožane družine so bile pogosto primorane svoje otroke prepustiti sirotišnicam ali ulici. Cerkvene ustanove so ob pomoči donacij izvajale dobrodelnost in vodile sirotišnice, medtem ko je bilo izobraževanja za zelo revne otroke malo, zato so bili obsojeni na nepismenost in slabše življenjske možnosti (www.bl.uk/romantics-and-victorians).

Dickens je svoje krščansko prepričanje udejanjal na svojstven način; štiri leta po Božični pesmi v prozi je napisal različico evangelijev za svoje otroke. Njegova zavzemanja za večjo pismenost in za kulturni razvoj odraslih so osem let po izidu Božične pesmi v prozi pripomogla, da so v Londonu odprli javno knjižnico za odrasle (www.bl.uk/romantics-and-victorians). Dickens je že leta 1840 prepoznal potrebe po šolah za najrevnejše otroke in po tiskani besedi zanje ter si prizadeval za to. Govoril je o »šolah za raztrgane otroke«, ki jih je leta pozneje, po njihovem nastanku, pospremil z besedami, »da so take šole, kot že ime pove, namenjene otrokom, ki so preveč raztrgani, borni, umazani in zapuščeni, da bi lahko obiskovali katerokoli drugo dobrodelno šolo. V njih je dobrodošel prav vsak otrok, tudi tak, ki ga podijo izpred cerkvenih vrat. V teh šolah prostovoljsko delujejo dobronamerni učitelji, ki otrokom iz izprijenega okolja njihovega vsakdana ponudijo roko s simpatijo in z željo, da jih naučijo kaj koristnega za življenje in da jih iztrgajo usodi železne palice, ki jo narekujejo črke zakona« (www.bl.uk/romantics-and-victorians).

V Londonu se je Dickens srečeval predvsem s kulturno-socialno revščino otrok; zelo dobro je poznal bedo odraščanja na ulici in zapore za mladoletnike. V razvitem industrijskem mestu Manchester pa se je srečal s težkim izkoriščevalskim delom otrok. Navedene okoliščine so Dickensa po mnenju bibliografa Michaela Slaterja (www.bl.uk/romantics-and-victorians) nagovorile, da se je odločil za pisanje A Christmas Carol (v našem prevodu Božična pesem v prozi) z namenom, da bi zgodba v luči vrednot ljubezni in solidarnosti nagovorila ljudi k večji radodarnosti do revnih. V tistih časih, ko je nastalo navedeno delo, je imela tiskana beseda s tehtno in aktualno vsebino, preprosto in lepo napisana ter podprta z bogatimi ilustracijami, velik odmev tudi zato, ker drugih medijev razen časopisov ni bilo. Ko je teden dni pred božičem izšla Dickensova Božična pesem v prozi, je bila zelo hitro razprodana. Brale so jo široke množice in zgodba je ljudem odpirala srca in denarnice, kajti dobrodelnost se je občutno povečala. In ne samo to, šest mesecev po izidu Božične pesmi v prozi, to je sredi leta 1844, je bil sprejet akt o omejevanju otroškega dela v tovarnah, ki je omejil delo otrok, starih od 9 do 13 let, na največ devet ur na dan in šest dni na teden (www.bl.uk/romantics-and-victorians). S sedanjega gledišča je bilo s tem aktom še zelo malo narejenega za otroke, vendar je bil v takratnih razmerah to pomemben korak k človečnosti in pravicam otrok.

Današnji otroci uživajo vsaj minimalno materialno blaginjo, kar pomeni, da niso lačni in da jih ne zebe, deležni so brezplačnega izobraževanja in zdravstvenega varstva ter živijo v čistem okolju. Otrok je povsod po Evropi in v razvitem svetu številčno in proporcionalno glede na druge generacije veliko manj kot včasih, vprašanje pa je, ali so današnji otroci srečnejši.

Med današnjimi otroki, starimi od 13 do 15 let, je še vedno v porastu omamljanje z alkoholom, s cigaretami in z drogami, v zadnjih desetletjih narašča zasvojenost z

informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, okoli 10 % vseh otrok in mladine ima resne težave z duševnim zdravjem (WHO, 2014). V nekaterih državah je četrtnina otrok predebelih in se premalo giblje. Mladi doživljajo strah in negotovost, med njimi je veliko osamljenosti itd. Današnjim mladim pogosto manjka osnovnih »smerokazov«. Podhranjenost današnjih otrok je verjetno enako obsežna kot v Dickensovih časih, le da so bili otroci viktorijanske dobe velikokrat lačni kruha, današnji pa toplih človeških odnosov.

Zdi se, kot da je nekdanjo množično materialno revščino nadomestila sedanja psiho-socialna. Niti materialno niti psiho-socialno pomanjkanje, kot nam kaže zgodovina, ni nujno usodno za mlade, saj nosijo v sebi hrepenenje po resničnem svetu, željo po dobrem in lepem. Božična pesem v prozi vsebuje vse naštetu; na nevsiljiv način prikazuje podobe glavnega junaka iz preteklega, sedanjega in prihodnjega življenja, ga malo komentira in ob njem ne moralizira, jasno pa kaže na pozitivne možnosti njegove prihodnosti, ki so še stvar izbire. Zgodba vabi k zrelem in dobrim odločitvam, kar je, posebno za mlade, danes še težje kot nekoč, vendar nič manj pomembno in nujno tako zanje kot za naš svet.

BOŽIČ JE PRAZNIK RAZVOJA IN PREOBRAZBE V VSEH ŽIVLJENJSKIH OBDOBJIH, TUDI V STAROSTI

Božič je najprej praznik življenja. Dickens v svoji božični zgodbi zelo barvito prikaže brbotanje življenja tedanjih londonskih meščanov, pokaže pa tudi nekatere ranljive plati revnih družin, osamljenost in zapuščenost mladega Stispuha. Dickens vabi k solidarnosti tako, kot malo in nemočno dete Jezus v revnem okolju kliče k sočutju in dejavni ljubezni do vseh, ki živijo v revščini.

Vsako rojstvo je božič, je *praznik krhkosti in moči* obenem. Ko se materi rodi nebo-gljen otrok, v prebujeni materinskosti vonja njegov duh, pregleduje vse delčke njegovega telesa, s posebnim žarom opazuje vsak njegov gib in posluša njegov dih, tedaj se ji v srcu zbudi prva skrb in morda že majhna bolečina. Sprašuje se: »Ali bom znala za tega otroka dobro in prav skrbeti?« Takoj za tem pa se mami zastavi še eno veliko skrivnostno vprašanje: »Le kaj mu bo življenje prineslo in kako se bo odzival nanj? Bo srečen?« Za človeka je največja izpolnitev in sreča, če najde smisel ali pravo usmeritev v življenju (Frankl, 2005), in če še nadaljujemo, da odkrije, za kaj je poslan na svet (poslanstvo), in temu sledi. Lahko rečemo, da je božič praznik *življenjskega poslanstva*. Mali Jezus je bil rojen z določenim poslanstvom, toda kot vsak drug človek je lahko izbral med številnimi možnostmi. Razlika med njim in drugimi ljudmi je bila v tem, da je dosledno sledil svojemu smislu življenja. Uresničevanje smisla življenja pa je proces preobrazbe in zorenja z vzponi in s padci. Dickensov Stispuh je začel svojo pot preobrazbe tedaj, ko se je soočil z zavoženo življenjsko zgodbo svojega pokojnega poslovnega partnerja, ki je bila na las podobna njegovi. Laporjev duh ga je še pravočasno opomnil, da ni smisel življenja v uspešnem poslovanju, temveč v skrbi za splošno blaginjo.

Vsak božič je *praznik preobrazbe*. Po krščanskem verovanju je božič praznik Boga v človeški podobi, da bi lahko človek zaživel božansko. Dickensov Stispuh se je preobrazil iz zakrknjenega oderuha v dobrega človeka, ki se je znal veseliti vsega dobrega in lepega. Doživljanje dobrega in lepega pa je lastnost presežnega ali božanskega.

To delo temelji na krščanskih sporočilih božiča, zato bolj kot k družbenim spremembam vabi k osebnemu razmisleku o smislu življenja, k sočutju do revnih in k dejavni pomoči.

V prvi polovici tega poglavja smo povezovali nekatere vrednote, ki so zajete v krščanskem izročilu božiča, z obravnavano zgodbo, v drugi polovici pa se bomo usmerili v nekatere značilnosti staranja in zorenja, ki jih je Dickens v Božični pesmi v prozi mojstrsko prikazal.

Mnogo pisateljev in mislecev je s peresom v roki razmišljalo o starosti. Naj omenimo Cicerona in njegove Pogovore o starosti (2015). Ne bo odveč, če na tem mestu povzamemo Cicerona, ki je govoril tudi o značajskih napakah starejših ljudi, kot so muhavost, jezljivost, skopuštvost idr. Dejal je, da za te napake lahko najdemo vsaj zadovoljivo opravičilo, kajti starejši pogosto menijo, da jih drugi zaničujejo, prezirajo in zasmehujejo, ob šibkem telesu pa je vsaka žalitev boleča. Nikakor pa ni razumel smisla skoposti v poznih letih. Spraševal se je: »Mar more biti kaj bolj neumnega kot kopiciti tem večjo prtljago, čim krajša ostaja pot?« (str. 141) Sad starosti je namreč spomin na obilje že prej pridobljenih dobrin. Zavest o dobro preživetem življenju in spomin na številna dobra dejanja sta nekaj nadvse prijetnega. Stari ljudje, ki poznajo pravo mero, ki niso težavnega značaja in neprijazni do drugih, tudi starost dobro prenašajo. Vse napake in težave ublaži dober značaj in lepo vedenje (Ciceron, 2015).

Tudi Dickensov glavni junak v Božični pesmi v prozi je star človek, ki ima karakterno slabe lastnosti, vendar za razliko od Cicerona Dickens ne išče razlogov za te lastnosti in ne daje modrih nasvetov, kako živeti, da na starost ne pride do neprijetnih zapletov. Dickensov glavni junak je težaven, vendar ga vodi k rešitvi. Starec v Dickensovi zgodbi pred preobrazbo ne privoščiti dobrega ne sebi ne drugim. In kakšen je ta isti starec po preobrazbi? Stispuh se v božično jutro prebudi preroben, hvaležen pokojnemu družabniku Laporju, ki ga je še pravočasno opomnil, za kaj se v resnici spleča živeti, ter vesel, da je še živ in da ima možnost zaživeti kot dober in pošten človek.

Medtem ko je bil pisatelj v prvem poglavju knjige gostobeseden pri opisu Stispuhove pojave in karakterja, ga je po preobrazbi opisal kot prijetnega starca, ki se pristno zanima za svet okoli sebe in je ob tem zadovoljen. »Odšel je v cerkev, hodil po ulicah, gledal ljudi, kako hitijo sem ter tja, trepljal otroke po glavi, ogovarjal berače, pogledoval dol v hišne kuhinje in gor v okna in ugotavljal, kako mu vsaka stvar povečuje zadovoljnost.« (str. 147) Odprtost za lepoto sveta in ljudi je temeljna sestavina kakovostnega staranja in spremenjeni starček Stispuh opazi pri ljudeh, s katerimi se srečuje, dobre lastnosti ter se jih odkrito in brez zadržkov veseli. Stispuh je po preobrazbi ostal enako star kot pred njo, njegovo telo je ostalo isto, zelo pa so se spremenili njegov karakter in odnosi z ljudmi.

Pozitivna sprememba življenjske usmeritve pri Stispuhu je seveda pravljici, zgodila se je dobesedno čez eno noč, v realnosti pa se spremembe razvijajo s težavo in počasi, praviloma starejši je človek, daljši je ta proces. Mojstrsko pa je Dickens napisal, kaj dejansko omogoča spremembo iz zagrenjenega in egocentričnega življenja v polno in srečno življenje.

Prvič, soočenje s pozitivnimi izkušnjami iz lastnega življenja, kajti tam so viri moči za soočanje s sedanji težavami. Božični duh preteklosti je Stispuhu pokazal tiste

utrinke iz življenja, na katere je v svoji bolni zagrenjenosti pozabil. Zagrenjenost se hrani s slabim in krivičnim, s temnimi platmi življenja, zato jemlje moč za spremembo. Upanje, dobrotu in sreča pa se napajajo iz dobrih življenjskih izkušenj, to je iz dogajanj in dogodkov, ko smo bili ljubljani in sprejeti ali ko smo v nečem uspeli pred seboj ali drugimi.

Drugič, dostop do pozitivnih doživetij iz preteklosti je pri zagrenjenih ljudeh, kakršen je bil Stispuh, običajno možen le ob pomoči drugega človeka ali skupine, ki verjame v pozitivne vire posameznika. Stispuha sta v zgodbi spremljala duha božiča, ki sta se pogovarjala z njim in resno upoštevala njegovo doživljanje in počutje.

Tretjič, s slabimi odločitvami v svojem življenju in z zamujenimi priložnostmi se je treba soočiti in do njih zavzeti smiselno stališče. Stispuh je v duhu božiča ponovno uzrl svoje dekline, ob kateri je nekoč imel priložnost za resno zvezo in družino, pa jo je zaradi njene revščine zavrzel. Ob ponovnem pogledu nanjo in na njene otroke se mu je milo storilo, saj je bil na starost sam. Neprijetnemu podoživljanju in razmišljanju je Stispuh ušel tako, da je duha pokrtil s »kajfežasto čepico«, s čimer mu je preprečil, da bi še osvetljeval neljubi del njegove življenjske zgodbe – rečemo lahko, da je ušel v navidezno vitalnost. Pisatelj v zgodbi na navedenem mestu slikovito pokaže človeka z zgrešenimi odločitvami in z nepreseženo življenjsko tragiko ali »s kosmato vestjo« z besedami: »Gospodje kosmate vesti, ki se bahajo, da so za malo južino kos temu in onemu v življenju, in po navadi zmeraj vedo, koliko je ura, razodevajo široko območje svojih zmognosti za pustolovščine in pripominjajo, da so podkovani v vsem od cifre moža do umora; med tema skrajnima nasprotjema je prav gotovo zadosti prostora in tudi temu primerna procesija stvari.« (str. 72) Za navidezno vitalne ljudi je značilno prav prepričanje, da vse zmorejo in znajo ter da imajo takoj rešitev za vse probleme. Stispuhov napuh se je zlomil šele pod težo sedanosti, ko je doživel stisko ljudi in se je v njem rodilo sočutje.

Četrto, pozornost, usmerjena v doživljanje drugih ljudi, povečuje osebni prostor za spremembe. Obroč egocentričnosti ali usmerjenosti zgolj v lastne interese počni tedaj, ko postanemo pozorni do drugih ljudi ter ko stopimo v dialog z njihovimi radostmi, predvsem pa z bolečino, ter jih empatično delimo. Stispuh v drugem delu zgodbe celovito doživi radosti in stiske družine svojega uslužbenca, kar prebudi v njem hotenje po pomoči.

Petič, moč za smiselno uresničevanje življenjskih nalog lahko črpamo iz strahu pred smrtjo in praznoto. Omejen čas življenja je najboljša motivacija za kakovostne spremembe. Stispuh se je ob božičnem duhu prihodnosti zazrl v svojo bedno človeško zapuščino in v lasten zapuščen grob, za katerega ni bilo nikomur mar, kar ga je odločno nagovorilo k spremembi svoje življenjske poti. Tudi v današnjem času, ko je soočenje s smrtjo ali s kakršnimikoli izgubami na odru življenja nezaželeno, nas na to nujno opozarjajo mnogi sodobni pisatelji, na primer Muriel Barbery v svojem odmevnem romanu Eleganca ježa (2006) odkriva smisel življenja v pristnem in lepem odnosu, v sočutju, v lepoti, ki je večna, in tudi v minljivosti.

Šestič, izpuščanje vsega, kar človek ne potrebuje več, in rast v otroškost, ki pomeni veseliti se lepote in svetlih trenutkov življenja ter jih ustvarjati s svojo pozitivno naravnostjo, sta hrani za kakovostno starost. Stispuha po preobrazbi spoznamo v luči naštetega.

V sedanjem času, ko smo v Evropi prestopili iz dobe otrok v dobo starcev, je toliko pomembnejše, da živimo z upanjem, ki ga je Dickens tako lepo vtikal v svojo Božično pesem v prozi, da je sprememba na bolje vedno možna, ne glede na starost in položaj.

UPORABNA VREDNOST BOŽIČNE PESMI V PROZI ZA SOCIALNO UČENJE

V nadaljevanju bomo osvetlili nekatere bistvene literarne značilnosti dela in podobo knjige, nato pa bomo nakazali nekaj možnosti, kako lahko Božično pesem v prozi uporabimo pri socialnem učenju v medgeneracijskih bralnih in drugih skupinah.

Dickens je bil pravi mojster pisane besede, kar se lahko prepričamo tudi ob branju Božične pesmi v prozi. Zgodba se bere tekoče, dogajanje se postopoma stopnjuje do trenutka, ko se Stispuh notranje zlomi ob spoznanju, kakšno prihodnost bo ustvaril, če bo nadaljeval z dosedanjim brezobzirnim in skopuškim obnašanjem. Konec je srečen, Stispuh v sebi znova prebudi radost in dobroto. Pisatelj je premišljeno uporabljal detajle, ki jih nepozoren ali površen bralec lahko hitro spregleda, vendar nosijo velik pomen. Z duhovitimi opazkami, s slikovitimi primerjavami, s pomenljivimi pridevki, s stopnjevanji in s pretiravanji je razgibal in obogatil pripoved. Bralce je vključil v zgodbo z neposrednimi nagovori, tako da niso zgolj v vlogi pasivnih opazovalcev, temveč so aktivni udeleženci dogajanja. S kakšno samoumevno lahkotnostjo je krmaril med različnimi dogajalnimi časi in prostori, je razvidno tudi iz tega, da bralca ti prehodi ne zmotijo in se mu zdijo čisto naravni. Dickens ni zapadel v stereotipno črno-belo slikanje oseb. Kljub temu da je bil Stispuh na začetku zgodbe izrazito negativna literarna oseba, se je v duhu božičnega časa spremenil. Če je Dickens v začetku pripovedi vse slikal v temačnih tonih, megleno, nedoločno, sivo, turobno in pritlehno, je za zaključek uporabil svetle barve, svežino novih začetkov in možnosti sprememb na bolje. Vrlina Dickensa je bila tudi ta, da je dragoceni nauk podal skozi zanimivo zgodbo, pri tem pa se je izognil moralističnim podtonom.

Napišimo še nekaj besed o ilustracijah, ki so pogosto pomembno dopolnilo novel, kratkih zgodb in pravljic. Prvo izdajo Božične pesmi v prozi je John Leech (Dickens, 1843) ilustriral s humoristično karikiranimi osebami v razgibanih prizorih in s številnimi detajli. Slovensko izdajo Božične pesmi v prozi (Dickens, 1992) je opremil Roberto Innocenti. Listi v vezani knjigi velikega formata so skrbno oblikovani. Besedilo zgodbe je okvirjeno, rahlo obarvano in dopolnjeno z nevsiljivimi božičnimi motivi. Na začetku poglavij so podobice iz zgodb. Velike ilustracije čez stran ali dve verodostojno odslikavajo nekatere prizore iz zgodbe, slikarski slog je realističen z romantičnim pridihom, barve so v toplih, zamolklo rjavkastih odtenkih, ki se dopolnjujejo z mehko svetlobo, značilno za zimski čas. Vse skupaj tvori estetsko celoto, vredno Dickensove zgodbe in polic v naših družinskih knjižnicah.

Božična pesem v prozi je lahko po metodi socialnega učenja tudi primerno branje v medgeneracijskih in drugih skupinah za kakovostno staranje (Ramovš Jože, 2015). Pri tem bodimo pozorni, da se izognemo »modrovanju« o prebranem; razlagalno-dopovedovalni in analitični pristopi do prebranega nas postavijo v vlogo presojevalca, kar

utrjuje naše zakoreninjene predstave in naš ego ter nas prikrajša za osebno rast. Osebo nas najbolj nahrungijo pozitivne izkušnje drugih ljudi in tudi največ se naučimo iz njih. V nadaljevanju bomo opisali nekaj načinov, kako se lahko ob tej zgodbi skupaj učimo bodisi v družini bodisi v prijateljski ali medgeneracijski skupini.

Vsak bralec si prebere zgodbo, označi odlomek, ki se mu je zdel še posebej zanimiv, in ob njem napiše svoja razmišljanja. Pri branju in pripovedovanju je pozoren na pozitivna sporočila knjige, kajti ob takih odlomkih ali povedih lažje poišče lastno pozitivno izkušnjo ali doživetje, ki ga poveže s prebranim. Odlomek na str. 104 se na primer glasi: »Vendar niso vsega večera posvetili glasbi. Čez nekaj časa so se že šli kapucinarčka, ker včasih dobro de, če se pootročiš, še prav posebej pa za božič ...« Ob takem odlomku si lahko bralci zastavijo vprašanje: »Kdaj nazadnje sem se igral z drugimi sproščeno in veselo kot otrok? Kako je to izgledalo in kaj je bilo pri tem najzabavnejše?« V skupini si nato podelimo svoje osebne izkušnje in ob taki temi se bomo verjetno prijetno nasmajali. Srečanje lahko popestrimo s kakšno kratko družabno igro, v kateri sodelujejo vsi udeleženci skupine.

Če bralca nagovori boleč ali tragičen dogodek iz knjige, potem v »lastni skrinji življenja« poiščemo doživetje ali dogodek, ki je bil v nekem oziru podoben opisani zgodbi in smo ga uspešno rešili ali presegle. Odlomek na str. 49 se na primer glasi: »Pri eni od njih je samotni fantek bral zraven pičle luči in Stispuh je sedel v eno od šolskih klopi in se razjokal, ko je zagledal svoj ubogi pozabljeni jaz, kakršen je bil po navadi.« V skupini se lahko bralci pogovarjajo o svojih izkušnjah osamljenosti za praznike ter kdaj in kaj je povzročilo, da so se prazniki lepo končali.

Navedena zgodba nas tudi nagovarja k pogovoru o praznovanju božiča, o njegovih običajih nekoč in danes, o božičnih jedeh, o vonjavah in vzdušju.

Torej v Božični pesmi v prozi, ki jo lahko do zadnje črke preberemo v dobri uri, najdemo številne zanimive teme za pogovor. Osebni pogovor o prebrani besedi nas v prijetni družbi bogati, zblizuje in povezuje ter povečuje socialni kapital na naših nematerialnih računih – ravno od stanja na teh računih pa sta v veliki meri odvisna naša sreča in globok občutek varnosti.

BOŽIČNA PESEM V PROZI – OGLEDALO VESTI

Na ovitku slovenske izdaje Božične pesmi v prozi je tankočutno in prepričljivo ubesedeno, zakaj je zgodba aktualna v vseh časih, tudi v današnjem. Za zaključek tega prikaza smo v celoti prepisali povedi z ovitka (avtor ni naveden) za spodbudo, da bi knjiga nam in našim otrokom še (kdaj) prišla v roke.

»Pred sto petdesetimi leti (1843) se je mojstru Charlesu Dickensu (1812–1870) rodil Ebenezer Scrooge, stiskač in skopuh. Utelesil se mu je iz grozljivih zgledov iz življenja ne le tedanje nehumane Anglije, temveč vsega civiliziranega, z denarjem in obrestnimi računi prežetega sveta. Scrooge (od scroodge – stiskati) je potem kot literarni junak prešel v kulturno zavest človeštva, tudi pri nas, samo da v slovenščini kot Scrooge ni mogel zbujati pomenskih navezav. Zato v novem prevodu novo ime: Stispuh. Charles Dickens se je v poglavljenem

poznavanju življenja in dobrodušni kritiki njegovih zablod zavedal, da se vsak človek prej ali slej sreča s svojo notranjo ogledalno podobo. Stispuhu se to primeri na sam sveti večer, ki je tako poln krščanskih skrivnosti, kakor je lahko samo še kresna noč poganskih. Avtor zvesto opisuje Stispuhove moraste podobe iz sanj, v katerih pa se ob neusmiljeni duhovni inventuri pokaže iskrica, ki se utegne razgreti v topel plamenček. Če bi kakšna služba družbenega knjigovodstva lahko vodila evidenco o dobrem in zlu, ki gospodarita na zemlji, bi sociologi in psihologi sproti vpisovali ideje, ki jih v človeško psiho in socialni čut vnašajo literarne umetnine, kakor je Dickensova pravljica o duhovih, v kateri je 'poskušal priklicati na plan duha neke ideje ... ki naj blagodejno straši po hišah'. Take ideje so bile za duhovno življenje ravno tako revolucionarne, kakor se je pet let pozneje za socialno življenje Evrope razcvetela pomlad narodov. Dickens je sredi svojih velikih romanov ustvaril mojstrovino, ki še danes velja za eno večno živih in mladih umetnin, za katero pa je res in žal tudi asocialno okolje še zmeraj ravno tako plodno in pereče. Dickensova stara pravljica se bo tudi danes in pri nas počutila kakor riba v vodi: po pravljisko bo pela o davnem času in tako rekoč neznanu deželi, v resnici pa vsem potrpežljivo držala ogledalo vesti.«

LITERATURA

- Barbery, M. (2014). Eleganca ježa. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Ciceron, M. T. (2015). Pogovori o starosti – Cato Maior de senectute. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje (v sodelovanju s SAZU).
- Dickens, C. (1992). Božična pesem v prozi. Maribor: Založba Obzorja Maribor.
- Forbes, B. D. (2008). Christmas, A Candid History. Oakland: University of California Press.
- Frankl, E. V. (2005). Človek pred vprašanjem o smislu. Ljubljana: Pasadena.
- <http://www.biography.com/people/charles-dickens-9274087#synopsis> (sprejem: 28. 11. 2016).
- <https://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/the-origins-of-a-christmas-carol> (sprejem: 25. 11. 2016).
- Ramovš, J. (2015). Bralni dnevnik. Priročnik za člane bralnih medgeneracijskih skupin. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- WHO (2014). Investing in children: the European child and adolescent health strategy 2015–2020: Copenhagen.

Kontaktne informacije:

Ksenija Ramovš

ksenija.ramovs@guest.arnes.si

Veronika Mravljak Andoljšek

veronika.mravljak@gmail.com